

**ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“
ПРАВНО-ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ**

КАТЕДРА „МЕЖДУНАРОДНО ПРАВО И МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ“

Петко Пламенов Палазов

**ОГРАНИЧЕНИЯ В СВОБОДНОТО ДВИЖЕНИЕ НА КАПИТАЛИ
В КОНТЕКСТА НА ПРЕВЕНЦИЯТА СРЕЩУ ИЗПИРАНЕТО НА ПАРИ**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд

*за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“ по професионално направление 3.6. Право
Докторска програма „Право на Европейския съюз“*

Научен ръководител:

ПРОФ. Д.Н. ГАБРИЕЛА БЕЛОВА-ГАНЕВА

Благоевград

2025 г.

Докторантът е зачислен в задочна форма докторантура по докторска програма „Право на Европейския съюз“ от научна област 3. Социални, стопански и правни науки, проф. направление, шифър 3.6. Право, съгласно заповед № 1738 от 09.10.2020 г. на ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски“.

Темата на дисертационния труд е *„Ограничения в свободното движение на капитали в контекста на превенцията срещу изпирането на пари“*, с научен ръководител доц. проф. д.н. Габриела Белова Белова-Ганева.

Трудът е обсъден и насочен за публична защита на заседание на Катедра „Международно право и международни отношения“ в Правно- историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ на 14.10.2025 г.

На основание заповед № 2712 от 29.10.2025 г. на ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ е утвърден състав на научното жури и е определена дата за провеждане на открито заседание за защита на дисертационния труд.

Вътрешни членове на научното жури:

Доц. д-р Валентина Голева, ЮЗУ „Неофит Рилски“

Доц. д-р Николай Попов, ЮЗУ „Неофит Рилски“

Резервен член: Доц. д-р Надежда Кръстева, ЮЗУ „Неофит Рилски“

Външни членове на научното жури:

Проф. д-р Ирена Илиева, ИДП при БАН

Проф. д.н. Ангел Анастасов, ИДП при БАН

Проф. д.н. Живко Драганов, УНСС

Резервен член: Доц. д-р. Паунита Петрова, СУ „Св. Климент Охридски“

На дата 23.01.2026 г. от 12.00 ч. ще бъде проведено открито заседание на научното жури за защита на дисертационния труд.

Дисертационният труд и материалите по защитата са на разположение в ПИФ на ЮЗУ „Неофит Рилски“ на адрес: гр. Благоевград, пл. Г. Измирлиев-Македончето № 1, и на интернет страницата на университета: www.swu.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Обща характеристика на дисертационния труд.....	4
1. Актуалност на научния труд.....	4
2. Предмет и обseg на научния труд.....	8
3. Цел, теза и задачи на научния труд.....	9
4. Методология на научно-изследователската работа.....	11
5. Обем и структура на научния труд.....	12
6. Библиография.....	12
II. Съдържание на дисертационния труд.....	12
Увод.....	12
1. Глава Първа. Свободното движение на капитали по смисъла на чл. 63 и следващите от ДФЕС.....	12
2. Глава Втора. Мерки за противодействие на изпирането на пари в правото на ЕС.....	15
3. Глава Трета. Конкуренция между свободното движение на капитали и превенцията срещу изпиране на пари в рамките на ЕС.....	20
Заклучение.....	27
III. Приноси моменти.....	27
IV. Публикации, свързани с дисертационния труд.....	29

I. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Актуалност на научния труд

Трудът е фокусиран върху две теми, които все по-често стават обект на обществени обсъждания поради своята актуалност – свободното движение на капитали и противодействието на изпирането на пари. Актуалността на изследването се обосновава от редица фактори, относими поотделно към движението на капитали и противодействието на изпирането на пари.

Не може да не бъде отчетена интензивната динамика на законодателните процеси в двете области, като по отношение на европейското законодателство, касаещо превенцията срещу изпирането на пари в процеса в хода на подготовка на дисертацията настъпиха значителни изменения посредством приемането на т. нар. „Нова европейска правна рамка”, състояща се от пакет от законодателни актове, регламенти и директиви, които внасят значителни изменения в нормативната уредба приложима до момента. Законодателните актове са резултат от амбициозната инициатива на Комисията, започнала през 2019 г. за преодоляване на установените слабости в системата от мерки на Европейския съюз (ЕС) за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма, предвиждаща множество реформи, сред които създаването на наднационален орган, като част от институционалната рамка на ЕС и преодоляване на различните национални подходи по отношение на материята, чрез уреждането на правилата в регламент, който да замести съществуващите директиви и по този начин да се допринесе за еднообразното прилагане на уредбата във всички държави членки.

Въпреки че националната уредба в Република България е извън обхвата на изследването, отчетено е, че въпросите относно борбата с изпирането на пари и тяхното дискутиране е особено актуално на национално ниво след

включването на държавата в списъка на Групата за финансови действия срещу изпирането на пари (FATF) през октомври 2023 година, което има и непосредствено отражение върху притока на свежи инвестиции в националната икономика и движението на капиталови потоци от и към България. Изследванията показват, че поставянето на държава под засилено наблюдение FATF има за резултат до намаляване на входящите капиталови потоци с до 7.6% от БВП и съществен спад на преките чужди инвестиции. Това е конкретен пример как мерките срещу изпирането на пари могат да окажат осезаемо ограничително въздействие върху свободното движение на капитали.

Друг фактор от национално значение е Решението на Съвета на Европейския съюз за одобряване присъединяването на Република България към Еврозоната от 1 януари 2026 година, което преимуществено се свързва с по-голяма сигурност, тъй като придава допълнителна гъвкавост на икономиката.¹ Неминуемо обаче се поставят и въпроси относно способността на страната да се бори с потоците от мръсни пари и същевременно да съхрани интереса на инвеститорите към икономически активности на нейна територия. Приемането на единната европейска валута е следващ етап от интеграцията, който има амбивалентна природа – очаква се да насърчи, ускори и улесни капиталовата мобилност, но увеличава и рисковете за злоупотреби и изпиране на пари. В тази връзка, не бива да се пренебрегва потенциалът на единната валута да допринесе за по-ефективното водене на борбата с изпирането на пари, посредством улесненото проследяване на паричните потоци и техния произход.² Проблематиката на свободното движение на капитали е неразривно

¹ Марин, Николай. Икономическата и парична политика след договора от Лисабон. – В: Икономика и управление : научно списание на Стопанския факултет при Югозападен университет "Неофит Рилски" – Благоевград. 2010., бр. 1, с. 15.

² Марин, Николай. Еврото в европейския интеграционен процес. - Международни отношения : списание за дипломатия, политика и икономика. Издателска къща „Международни отношения“ 2003 г., бр. 1, с. 101.

свързана с изграждането на икономическия и паричен съюз (ИПС) и с развитието на сектора на финансовите услуги, тъй като чрез единната парична единица се осигурява гъвкавост на капиталовите пазари и се намаляват се разходите за обмени операции.

Макар темата за изграждането на ИПС и стартиралата през 2020 година инициатива на Европейската централна банка за създаване на дигитално евро, да не попадат пряко в обхвата на изследването, в рамките на труда са разгледани и тези въпроси.

ИПС, включващ единен пазар и единна парична политика е етап, предхождащ пълната икономическа интеграция,³ като дигиталното евро представлява бъдеща цифрова форма на европейската валута, емитирана от Европейската централна банка (ЕЦБ) като т.нар. централнобанкова дигитална валута (CBDC). Сред основните му цели е да улесни максимално свободното движение на капитали и плащания в рамките на единния пазар. На дигиталното евро се възлагат надежди да подобри ефективността на трансграничните плащания чрез стандартизация и интеграция с други инициативи, както и да окаже положителен ефект върху международните капиталови потоци и ролята на еврото извън Европейския съюз (ЕС). Това обуславя и неговата двойствена природа в контекста на настоящото изследване, тъй като отваря и нови възможности за проследимост и контрол, надхвърлящи сегашните механизми.

Значимостта на темата със свободното движение на капитали в рамките на ЕС и по отношение на трети за него страни е обусловена от виждането, че именно свободата да се инвестира там където капиталът би дал най-висока възвръщаемост ще помогне на ЕС да преодолее последиците от излизането на Обединеното Кралство от ЕС. Още преди да бъдат преодолені заплахите и

³ Единна валута за единна Европа. Пътят към еврото. Европейска комисия, 2012 г., с. 1.

последниците от кризата, причинена от пандемията от COVID-19, Съюзът бе изправен пред нови, много по-сериозни, предизвикателства за мира и сигурността, свързани с дестабилизираната международна обстановка, породена от военните действия в близост до ЕС, които изискват намиране на бързи, адекватни, ефективни и дългосрочни решения за големия брой обществени, политически, социални и икономически проблеми.⁴

Имайки предвид, че свободното движение на капитали е от съществено значение за икономическия растеж и конкурентоспособността на Съюза, може да се изведе, че то е решаващ фактор и за осъществяването на ключовите политики на ЕС, тъй като само един добре функциониращ капиталов пазар на ЕС може да осигури мащаба на средствата, необходими за подпомагане на възстановяването след пандемията, за екологичния и цифровия преход и за стратегическата автономност на ЕС. Излизането на Обединеното кралство от ЕС изостря тези предизвикателства, тъй като важни части от финансовите пазари и инфраструктура на ЕС се намират в Обединеното кралство, което налага и по-големи усилия на равнище ЕС за изграждане на такива пазари в континентална Европа.

Пандемията от COVID-19 предизвика икономическа криза с трайни последици върху икономиката на европейските държави, като в този контекст ролята на ЕС като субект без аналог в правното и политическото регулиране на съвременните международни отношения несъмнено излиза на преден план. В условията на икономическа криза бе установена засилена активност на престъпните групировки, както и нови типологии за изпиране на пари, които застрашават финансовата система на ЕС.

2. Предмет и обseg на научния труд

⁴ Кобуров, Т., Външна политика и политика за сигурност: завръщане към реализма. БАН Институт за държавата и правото, Том XXI, С.: 2022., с. 52.

Дисертационното изследване разглежда проблематиката на взаимодействието между съюзната нормативна рамка в областта на свободното движение на капитали и плащания и борбата срещу изпирането на пари. Двете материи са разгледани както поотделно, така и в тяхната взаимовръзка с оглед идентифицирането на въздействието, което си оказват, в частност потенциалните ограничения, които се създават пред свободното движение на капитали в процеса по прилагане на мерките срещу изпиране на пари.

Предмет на дисертацията са ограниченията пред свободното движение на капитали в контекста на прилагането на мерките за противодействие на изпирането на пари. В тази връзка е изследвана икономическата логика и смисъл на либерализирането на движението на капитали, за да бъдат изведени факторите, довели до необходимостта от освобождаване на капиталовите потоци в рамките на ЕС. Въз основа на извършения анализ е проследено нормативното развитие на свободното движение на капитали и е очертан материалният обхват и приложение на нормативната уредба по чл. 63 и следващите от ДФЕС.

По аналогичен начин са проучени генезисът и историческия преглед на явлението пране на пари, негативното му въздействие върху обществените отношения и са систематизирани неблагоприятните му ефектите. Това допринася за установяване на факторите породили необходимостта от противодействие на изпирането на пари и началото на координираните международни усилия за борба с изпирането на пари през 80-те години на XX век. Върху тази основа е проследено развитието на правото на ЕС в областта на превенцията срещу изпиране на пари, включително Новия пакет от законодателни мерки, приет през 2024 година.

Трудът идентифицира и систематизира два вида ограничения върху движението на капитали, произтичащи от регулаторната рамка: експлицитни, произтичащи пряко от разпоредбите на приложимите актове и имплицитни, възникващи при прилагането от задължените лица, де-рискинг, финансово изключване, фрагментация поради нееднородни практики и по същество възпиращ ефект върху трансграничните операции.

3. Цел, теза и задачи на научния труд

Целта на научния труд е задълбочено изследване, идентифициране, систематизиране и дефиниране на специфичните аспекти на взаимодействието между свободното движение на капитали и мерките за борба с изпирането на пари, тъй като в съвременните условия това е ключов за Европейския съюз въпрос за постигането на баланс между икономическите свободи и финансовата сигурност.

В дисертацията е застъпена тезата, че задълбоченото проучване на взаимовръзката и допирните точки между свободното движение на капитали и борбата срещу изпирането на пари е необходимо за постигане на прецизен баланс между политиките за свободно движение на капитали и мерките за борба с изпирането на пари, което да осигури устойчив икономически растеж при едновременно гарантиране на сигурността на финансовата система. Ограничителното въздействие на мерките за превенция срещу изпирането на пари върху свободното движение на капитали е възприето като отправна точка за изследване на взаимодействието между двете политики, тъй като именно в този контекст най-ясно се проявява напрежението при прилагането им, произтичащо от необходимостта от защита на две равностойни блага – икономическото развитие и растежа, от една страна, и гарантирането на сигурността и стабилността на финансовата система, от друга.

За постигане на горепосочената цел и обосноваване на научно-изследователската хипотеза, са формулирани **конкретни задачи**, обхващащи изследване на всяка от двете политики поотделно, така и синтеза на тяхното взаимодействие:

1. Да бъде направено проучване на икономическата логика и смисъл на либерализирането на движението на капитали. Това включва анализ на мотивите за премахване на ограниченията върху трансграничните парични потоци, ползите за икономическия растеж и рисковете, които могат да се появят.

2. Да се изследва генезисът и историческото развитие на свободното движение на капитали в ЕС, при което е акцентирано върху етапите и ключовите моменти от развитието на тази свобода на единния пазар.

3. Да бъде очертан материалният обхват и приложение на нормативната уредба по чл. 63 и следващите от ДФЕС, което допринася за изясняване на допустимите ограничения и изключения от принципа на свободно движение на капитали, включително тези, свързани с превенцията срещу изпирането на пари.

4. Да се направи исторически преглед на явлението „пране на пари“ и да бъде проследено неговото развитие. Анализът обхваща еволюцията на дефинициите, методите и практиките за борба с прането на пари, за да се разбере как се е появил и еволюирал този проблем.

5. Да се анализират факторите, които провокират действията за противодействие на прането на пари. Това означава да се изследват както икономическите рискове, така и социалните последици от престъпната дейност, които предизвикват необходимостта от въвеждане на все по-строги превантивни мерки.

6. Да се изследва нормативната рамка оформяща противодействието на изпирането на пари на ниво ЕС, включително нейната ефективност и ефикасност.

7. Да се анализира Новият пакет от законодателни мерки на ЕС в областта на превенцията срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма, които ще внесат значителни промени в тази област на регулиране.

8. Да се анализира взаимовръзката между двете политики на ЕС и потенциала на мерките за противодействие на изпирането на пари да въздейства ограничително на свободното движение на капитали.

4. Методология на научно-изследователската работа

При изготвяне на настоящия дисертационен труд са използвани различни научно-изследователски и методологически подходи, които са необходими поради широкообхватния и интердисциплинарния характер на разглежданата проблематика. Използваната методология включва методите индукция, дедукция, аналогия, сравнение. Основните изводи са направени на основата на историческото изследване и сравнителноправния анализ. Ключовите факти, зависимости и хипотези се основават на констативно-аналитичния, оценъчния, статистическия и емпиричен подход, включително дълбочинно интервю. Посредством критико-аналитичния и сравнителноправния метод е извършена оценка на законодателството, което регулира взаимодействието между свободното движение на капитали и превенцията срещу изпирането на пари, като въз основа на този анализ може да се посочат предложения *de lege ferenda* с оглед оптимизиране на съществуващата нормативна уредба.

5. Обем и структура на научния труд

Дисертационният труд се състои от увод и три глави, като завършва със заключение, библиографска справка, **3** приложения и списък с публикации. Трудът е с общ обем от **333 страници** (шрифт 14, разредка 1,5 Times New Roman), включително съдържанието, библиографията и приложенията. В съдържателната част са обособени три глави, като всяка е разделена на параграфи, а повечето параграфи на допълнителни структурни подразделения. Библиографската справка включва **69** заглавия и **354** бележки под линия.

6. Библиография

Използваната библиография се състои от 69 заглавия.

Кирилически статии и книги на български език са **45** на брой, а на латиница са **24**. По отношение на източниците на латиница са използвани книги и статии на английски език, като изследването включва над **11** съдебни решения на Съда на Европейския съюз. Библиографията е допълнена с редица други международни актове и документи, имащи отношение по темата.

II. Съдържание на дисертационния труд

Увод

Уводът цели да очертае темата на дисертационното изследване, като същевременно дефинира и ограниченията, в рамките на които е реализиран научният труд. Представени са актуалността и значимостта на изследването, изследователската теза, цели и задачи методологията на научно-изследователската работа и са отчетени съществуващите ограничения.

1. Глава Първа. Свободното движение на капитали по смисъла на чл. 63 и следващите от ДФЕС

В рамките на глава първа, е представено изследване на свободното движение на капитали като фундаментална свобода на вътрешния пазар на ЕС и проследява нейното развитие, същност и ограничения. Поставен е фокус върху двойствената ѝ природа, като необходимо условие за икономическа

интеграция и растеж от една страна, и като предпоставка за възникване на рискове от злоупотреби, включително изпиране на пари.

Изяснена е икономическата същност и значение на капитала като производствен фактор и стратегически ресурс, чиято мобилност стимулира растеж, иновации и глобална интеграция на пазарите. За да бъде изяснена икономическата логика зад възникването на процесите по либерализиране на движението на капитали, са проучени факторите, пораждащи тази необходимост, кои са субектите, между които се осъществява това движение и какви са обективните предпоставки, оказващи влияние върху тези процеси и резултати.

Направен е извод, че международната капиталова мобилност възниква като резултат от стремежа на инвеститорите да постигнат диверсификация на риска и по-висока възвръщаемост, търсейки по-ефективни възможности за реализация на капитала извън националните граници. Основните фактори, довели до освобождаването на международния капитал са глобализацията, технологичния напредък и преследване на по-висока възвръщаемост от инвестициите.

Върху тази теоретична основа е осъществен ретроспективен и аналитичен преглед на развитието на свободното движение на капитали в рамките на ЕС – от неговите нормативни и основи до актуалните му проявления, включително инициативата за изграждане на Съюз на капиталовите пазари и въвеждането на дигиталното евро.

Акцентирано е върху първоначалната предпазлива уредба в **Договора за създаване на Европейската икономическа общност (ДЕИО)**, през етапната либерализация чрез директиви, до пълното въвеждане на свободата в първичното право с Маастрихтския договор. Извършеният анализ за допринася за формулирането на извода, че първоначалната ограниченост на

СДК е обусловена от опасения, свързани с финансовата сигурност, което извежда на преден план връзката между свободното движение на капитали и процеса по изпиране на пари.

На следващо място е очертан материалният и териториален обхват на уредбата по чл. 63 и следващите от Договора за функциониране на Европейския съюз (ДФЕС) и забранените ограничения на свободното движение на капитали (СДК). Изведени са формите на капиталови трансакции, попадащи в обхвата на чл. 63 ДФЕС, включително и приложението ѝ към трети държави – особеност, която отличава СДК от другите свободи и е ключова за взаимодействието с превенцията срещу изпирането на пари, предвид широкия териториален обхват.

Анализирани са **допустимите ограничения** по чл. 64–66 ДФЕС, сред които:

- Прилагането на мерки, необходими за предотвратяване на нарушения на националното право, в частност в областта на данъчното облагане и надзора върху финансовите институции.
- Данъчни разпоредби, които разграничават данъкоплатците в зависимост от тяхното място на пребиваване или мястото, където са инвестирани капиталите им.
- Ограничения на движението на капитали спрямо трети страни.
- Временни ограничения, свързани с балансовите плащания.
- Ограничения от политически характер.
- Ограничения по императивни съображения от общ интерес.

Споделяйки разбирането, че практиката на Съда на Европейския съюз (СЕС) е уникален източник на правото на ЕС са разгледани решения на Съда, във връзка с производства по преюдициални заключения и производства

срещу държава членка, във връзка ограниченията върху свободното движение на капитали.

В заключение на Първа глава са обобщени основните фактори, допринесли за либерализирането на капиталовите потоци и етапите в развитието на този процес. Посредством установяването им се въвежда и вътрешното напрежение между свободното движение на капитали и изпирането на пари, доколкото двете явления са силно повлияни от общи фактори – глобализацията на международните пазари, технологичния напредък и трансграничното търсене на възвращаемост на инвестициите. По този начин Първа глава изгражда концептуалната основа, върху която да бъде осъществено изследването на превенцията срещу изпиране на пари във Втора глава.

2. Втора глава. Мерки за противодействие на изпирането на пари в правото на ЕС

Втора глава от дисертационния труд е посветена на мерките противодействие на изпирането на пари като еманация на превенцията на това явление. За неговото всеобхватно изследване се изисква не само правен, но и интердисциплинарен подход, който да отчита комплексната съвкупност от предпоставки, условия и последици, съпътстващи неговото възникване и развитие.

В тази връзка са проучени социално-икономическите предпоставки за възникване на дейността по изпиране на пари, като е възприето разбирането за престъпността, и изпирането на пари в частност, за рационална и икономически обоснована дейност. Това разбиране добива широко разпространение в началото на XX век и обуславя т. нар. „тиха революция в работата на правоохранителните органи” – постепенно тяхната работа се

насочва не само към преследване на незаконните дейности на престъпниците, а и в атакуване на незаконни печалби.⁵

В исторически аспект превенцията срещу изпирането на пари се развива поетапно, също като при свободното движение на капитали, но в този случай основните фактори са свързани с борбата с наркотрафика и усилията на Съединените американски щати за разпространение на новата стратегия залагаща на това да бъдат следени не самите престъпници, а техните парични потоци, като по този начин международната престъпност бъде лишена от благата на незаконната си дейност.⁶

След като са индикирани основните международни правни актове в областта на превенцията срещу изпиране на пари, са представени определенията, формулирани от български и чуждестранни автори, за да бъде изведено авторово понятие, разглеждащо явлението като злоупотреба със свободното движение на капитали.

Изпирането на пари е определено като процес на умишлено прехвърляне и преобразуване на придобитото от престъпление имущество, в такова с привидно законосъобразен произход, за да се заличи връзката му с източника и да се обезпечи свободното му движение и използване в стопанския оборот. Потенциална теоретична полза от интердисциплинарното изследване на проблема с изпирането на пари е налице, доколкото предложеното определение разглежда явлението в правно-икономическия му контекст и може да стимулира по-нататъшни проучвания на допирните точки между тези

⁵ Петрунов, Георги. Изпиране на пари: мащаб, ефекти, публични политики, С.: Изд. комплекс - УНСС, 2016. с. 140.

⁶ Unger, Brigitte. Money laundering regulation: from Al Capone to Al Qaeda. Handbook on the Politics of regulation. 2011, p. 618.

рационални и целеви процеси - изпирането на пари и свободното движение на капитали.

Този подход не е самоцелен, а преследва разрешаването на реални практически проблеми. В случая определението може да бъде използвано за разработването на по-ефективни и ефикасни политики, оптимизиране на нормативната рамка и интерпретация на сложни казуси, при които анализирането на данните през призмата на теорията за рационалния избор, изхождайки от взаимовръзката между свободното движение на капитали и изпирането на пари, при които както законните, така и нелегалните финансовите потоци използват общи канали на придвижване, но с различна цел.

След като е представен общоприетото разбиране изпирането на пари да се описва като процес в три основни фази – въвеждане, напластяване и интегриране, направена е взаимосвързан анализ между етапите и свободното движение на капитали. Установено е, че при въвеждането се очаква свободното движение на капитали да бъде експлоатирано в по-ограничен кръг хипотези, най-вече с физическото преместване на активи презгранично. От друга страна, при напластяването и интегрирането, потенциала за злоупотреба със свободата на движение е много по-висок, тъй като при тези етапи преследваната цел е трансформиране на имуществото и съответно неговото използване далеч от престъпния източник. В тази връзка е направен и критичен анализ на утвърденото разбиране, че изпирането на пари е най-лесно установимо най-вече на първия етап – въвеждането, като е предложено алтернативно виждане, съгласно което могат да бъдат постигнати високи резултати в борбата с изпирането на пари, ако фокусът се насочи към интегрирането.

Основният аргумент в подкрепа на тази теза е, че изпирането на пари не е самоцелна дейност, а рационално поведение, подчинено на икономическа

целесъобразност. Крайната цел на престъпника не е просто да заличи следите на незаконния произход, а да възстанови пълен контрол върху стойността на придобитите активи и да ги използва открито в законната икономика. Следователно, интеграционната фаза не само осмисля целия процес, но в известна степен предходните две фази само обслужват реализирането на специалната цел – необезпокоявано използване на натрупания по незаконен начин капитал.

За да бъде проследена причинно-следствената връзка между явлението изпиране на пари и възникването на необходимост от неговата превенция, са посочени отрицателното му въздействие върху обществените отношения и са систематизирани негативните му ефекти. Върху тази основа е направено историческо изследване на развитието на нормативната уредба на мерките срещу изпирането на пари в ЕС, като е направен извод, че в областта на борбата против изпирането на пари ЕС по-скоро следва установените в международен план стандарти, в частност препоръките на FATF, отколкото да изработва собствени политики и правила.

С оглед извършването на цялостен анализ, включващ както историческото развитие, така и актуалните законодателни изменения, в рамките на главата е направен преглед на основните моменти от приетия през 2024 г. Нов пакет от правила за борба с изпирането на пари. Този изследователски подход позволи верифицирането на установените несъвършенства в актуалната законодателна уредба, които са предпоставка за приемането на тази амбициозна законодателна реформа. Коментирани са най-съществените изменения в правната уредба, сред които замяната на директивите като законодателен подход с пряко приложим регламент, създаването на наднационален Орган за борба с изпирането на пари, разширяването на кръга от задължени лица, понижени прагове за извършване

разширена комплексна проверка, приемането на регламент относно информацията, придружаваща преводите на средства и прехвърлянията на определени криптоактиви.

По отношение на актуалните правила по отношение превенцията на изпиране на пари е направен анализ на мерките за противодействие съгласно Директива (ЕС) 2015/849 и потенциалното им въздействие върху свободното движение на капитали.

Извършеният анализ на мерките, предвидени в Директива (ЕС) 2015/849, показва ясно, че макар всяка от тях да е насочена към постигане на специфични цели, всяка от тях имат потенциал в различна степен и интензитет да оказва въздействие върху свободното движение на капитали в ЕС. Това въздействие варира от пряко, при мерки, които въвеждат конкретни изисквания и ограничения по отношение на финансовите операции и най-вече при преустановяване на взаимоотношения в определени хипотези и косвено, при мерки, които засягат инфраструктурата и процесите на задължените лица и не са пряко свързани с клиентите на задължените лица, например обмена на информация и вътрешните правила.

Най-значими от гледна точка на потенциал за ограничителен ефект са мерките, свързани с комплексната проверка (стандартната и разширената форма), както и тези за идентификация на действителните собственици и ВПЛ, тъй като те могат да доведат до забавяне, оскъпяване или блокиране на трансакции, а в определени случаи – и до отказ за установяване или продължаване на делови отношения. Нееднообразното прилагане на правилата и липсата на пълна хармонизация увеличават правната несигурност, особено в трансграничен контекст.

Мерките като събиране и съхранение на информация, макар и ключови за ефективността на целия режим, имат сравнително ограничено директно

въздействие върху свободното движение на капитали, но могат да породят значителна административна тежест за задължените лица, която индиректно да влияе върху трансакционната динамика.

Сред основните изводи, изведени от проведеното във Втора глава проучване са:

- Глобалната икономика, свързаността и свободното движение на капитали превръщат изпирането на пари в световно явление, което потвърждава тясната взаимовръзка, в която се намират изпирането на пари и свободните капиталови потоци.

- Чрез редуциране на печалбата от престъпления може да се ограничи един от основните мотиви за извършване на престъпления, да се увеличи тяхната разкриваемост и да се ограничи захранването на престъпните групи със свежи средства.

- Негативните краткосрочни и дългосрочни ефекти от изпирането на пари създават необходимост от противодействие на това вредно явление, като приемането на първите нормативни актове в правото на ЕС съвпада с либерализирането на капиталовите потоци.

- Развитието на нормативната рамка на ЕС за борба с изпирането на пари следва еволютивния подход, присъщ и за уредбата на свободното движение на капитали като всяка следваща ревизия установява като основно предизвикателство фрагментираността и разпокъсаността при прилагане на мерките на национално равнище, което се очаква да бъде преодоляно посредством Новия законодателен пакет.

3. Глава Трета. Конкуренция между свободното движение на капитали и превенцията срещу изпиране на пари в рамките на ЕС

След като в първите две глави са разгледани съответно същността, приложното поле и нормативната уредба на свободното движение на капитали

в ЕС, както и правната рамка и институционалната логика на политиките за борба с изпирането на пари, трета глава е посветена на конкуренцията между двете политики. Целта на труда в тази част е да се анализират задълбочено възможните противоречия, конкуренция и дори антагонизъм, които възникват в резултат на едновременното прилагане на правилата относно свободно движение на капитали и изискванията на регулаторния режим за противодействие на изпирането на пари.

Изведена е зависимостта между двата процеса, която се свързва с факта, че свободното движение на капитали улеснява бързото придвижване на активи през граници и различни юрисдикции, като по този начин се проявява и конкуренцията между тях – по какъв начин да се поддържа ефективно функциониращ вътрешен пазар със свободно движение на капитали и същевременно да бъде защитена финансовата система.

Правните форми на трансграничното движение на капитали е анализирано от гледна точка на възможностите за изпиране на пари, за да бъдат посочени тези трансакции, които разкриват по-голям риск от използване за целите на изпирането на пари – банкови операции, фиктивни заеми, инвестиции в имоти, физическо прехвърляне на пари в брой, криптовалuti, докато, даренията и наследствата разкриват по-ниски нива на риск.

Аналогичен анализ е извършен и по отношение на мерките за превенция на изпирането на пари, при който е изследван техния потенциал за ограничаване на свободното движение на капитали, като е направен извод, че такъв е присъщ в най-висока степен по отношение на изискването по чл. 14, пар. 4 от Директива 2015/849⁷ за прекратяване и отказ от встъпване в делови

⁷ Директива (ЕС) 2015/849 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 година за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 2005/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и на Директива 2006/70/ЕО на Комисията [онлайн].

взаимоотношения с клиенти, по отношение на които е налице невъзможност за извършване на комплексна проверка.

Изготвяните от Европейската комисия списъци на страни с дефицити в режима срещу прането на пари (т.нар. високорискови трети държави) проявяват значителни ограничения, изразяващи се в стратегия за избягване на риска вместо за неговото управление, известна като „де-рискинг“. Проучване на Международната търговска камара от 2016 г. разкрива, че според 90% от анкетираните дейностите, свързани с изпълнение на мерките срещу изпирането на пари и политиката „Познай своя клиент“, „пречат на застраховането на търговското финансиране и същевременно усложняват неблагоприятно обработката на тези операции на национално ниво“. В рамките на проучването от 2020 г. банките също посочват мерките като най-голямото препятствие пред бъдещия растеж на търговията и финансирането, което налага извода, че де-рискингът е реално явление със значителен мащаб.

Рисковете, произлизащи от неговото практикуване основно са свързани с:

- неутрализиране на постигнатите резултати по отношение на финансовото приобщаване и намаляването на таксите за плащания;
- загуба на достъп до финансови услуги за хуманитарни организации;
- пренасочването на високорискови трансакции към неформални финансови услуги е свързано с по-висок риск от изпиране на пари и затруднява процеса на наблюдение на съмнителни операции.

В контекста на имплицитните ограничения върху свободното движение на капитали въвеждането на задължителен лиценз за доставчиците на услуги с криптоактиви съгласно Регламент (ЕС) 2023/1114 (MiCA - Markets in Crypto-

assets)⁸ е разгледано като нова регулаторна бариера за участие на пазара и то най –вече за малките и средни предприятия, за които е особено трудно да покрият завишените лицензионни изисквания на компетентните органи.

Оценката на ефективността на мерките срещу изпиране на пари в контекста на тяхното взаимодействие със свободното движение на капитали проблематизира ролята на законодателството в областта на превенцията срещу изпирането на пари, разгледано като инструмент, който е създаден, за да бъдат постигнати определени цели и разрешени конкретни задачи.⁹

По данни на ООН и Европол общата стойност на изпраните пари годишно се равнява на около 2,7% от глобалния БВП, но по-малко от 1% от тези криминални приходи се конфискуват или замразяват от правоприлагащите органи.¹⁰ Други данни сочат, че незаконните операции са генерирали приблизително 110 милиарда евро в рамките на ЕС, което представлява около 0,9% от БВП на ЕС за 2010 година,¹¹ а в доклад на Европейската сметна палата от 2021 г. е посочено, че около 1.3% от БВП на ЕС са свързани с подозрителни трансакции.¹² Същевременно е констатирано увеличаване на санкциониращата дейност на регулаторите в областта на превенцията срещу изпиране на пари, като в световен план глобите възлизат

⁸ Регламент (ЕС) 2023/1114 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2023 година относно пазарите на криптоактиви и за изменение на регламенти (ЕС) № 1093/2010 и (ЕС) № 1095/2010 и на директиви 2013/36/ЕС и (ЕС) 2019/1937 [онлайн]. [прегледан на 31 октомври 2025]. Достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:32023R1114>

⁹ Христов, Иво. Право и модерност. С.: Изток-Запад. 2021., с. 8.

¹⁰ Does crime still pay? Criminal asset recovery in the EU. Survey of statistical information 2010 – 2014. Europol Criminal Assets Bureau 2016. п. 5. [онлайн]. [прегледан на 31 октомври 2025]. Достъпен на: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/criminal_asset_recovery_in_the_eu_web_version_0.pdf

¹¹ Пак там.

¹² Европейска сметна палата. Усилията на ЕС за борба с изпирането на пари в банковия сектор са разпокъсани и недостатъчни. Специален доклад на Европейска сметна палата. 2021 [онлайн]. [прегледан на 31 октомври 2025]. Достъпен на: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_13/SR_AML_BG.pdf

на 10.4 милиарда долара за 2020 година,¹³ а според проучване от 2017 г. за четири водещи икономики в ЕС (Германия, Франция, Италия, Нидерландия) годишните разходи за съответствие с изискванията за борба с изпирането на пари възлизат на около 81.4 милиарда долара. Чрез използване на екстраполация за целия ЕС, оценката е, че годишно над 150 милиарда долара (около 144 милиарда евро) са разходите за частния сектор във връзка с изпълнение на мерките срещу изпиране на пари.

Тези данни могат да се интерпретират като индикация за наличието на дисбаланс по отношение на взаимодействието между свободното движение на капитали и превенцията срещу изпиране на пари и би могъл да бъде преодолян посредством последователното принципа за пропорционалност, който да бъде застъпен както на етапа на изработването на законодателната рамка, така и при нейното практическо приложение от задължените лица. В тази връзка е обърнато внимание на изискването за пропорционалност в практиката на СЕС, съгласно което предприетите мерки да са годни да постигнат законната цел, да са необходими – т.е. да няма по-леки алтернативи, които биха постигнали целта също толкова ефективно, и да са съразмерни в тесен смисъл – ползите от мярката да не са несъразмерни на вредите/ограниченията, които причинява.

Извършеният в рамките на труда анализ на нормативни текстове, научни изследвания и случаи от практиката идентифицира конкуренция между свободното движение на капитали и политиките на ЕС срещу изпирането на пари. С оглед верифицирането по емпиричен път на направените в хода изследването изводи, бе проведено дълбочинно интервю, състоящо се от 10 отворени въпроса, на които предоставиха отговори 21 респондента от

¹³ Countering trade-based money laundering. International Finance Corporation. World bank Group [онлайн]. [прегледан на 31 октомври 2025]. Достъпен на: <https://www.ifc.org/en/what-we-do/sector-expertise/trade-and-supply-chain-finance/countering-trade-based-money-laundering>

различни професионални направления. Сред тях са представители на финансовия сектор (служители на кредитни и финансови институции), правна сфера (адвокати, синдици, помощник-частни съдебни изпълнители, нотариус), служители от компания, предоставящи корпоративни услуги, счетоводители, като по този начин се осигурява баланс между експерти, пряко ангажирани с прилагането на мерки срещу изпирането на пари и такива, оказващи професионални консултации на задължените лица - адвокати и счетоводители.

Събраните данни демонстрират общите нагласи, доминиращите позиции, положителните и негативните ефекти от прилагането на мерките, както и секторните специфики, които оказват влияние върху ефективността и практическото възприемане на режима.

Въз основа на събраната информация са извършени следните обобщени изводи:

- налице е положително отношение към целите и логиката на мерките, свързани с укрепване на стабилността и сигурността на финансовата система;
- формулирани са критики по отношение на практическото приложение на мерките от задължените лица, като се потвърждава наличието на фрагментираност и липса на правна сигурност;
- разходите за съответствие се увеличават непропорционално на постигнатите резултати;
- основните затруднения при приложението на мерките е свързано с увеличената административна и финансова тежест, забавяне на процесите, формално приложение и риск от свръхрегулация.

Направени са следните предложения за изменения на нормативната рамка:

- по-целенасочен рисково базиран подход, който да фокусира усилията върху организираната престъпност;

- намаляване на административната тежест и опростяване на процедурите;
- повишаване на експертизата както на заетите в частния сектор, така и на човешките ресурси в публичния сектор;
- въвеждане на единни регистри, внедряване на автоматизирани системи за наблюдение и софтуерни продукти с изкуствен интелект.

В Трета глава е направен извод, че част от мерките за борба с изпирането на пари имат значителен ограничаващ ефект върху финансовите операции, като такъв е най-ясно изразен в случаите на отказ или прекратяване на делови отношения с клиенти, когато не може да се осъществи надлежна идентификация и проверка на произхода на средствата, което на практика води до блокиране на достъпа на някои лица до основни финансови услуги и директно спира или забавя движението на техните капитали.

Освен изрично предвидените в нормативните актове ограничения, се установяват и имплицитни ограничения върху свободното движение на капитали, които се проявяват при прилагането на установените правила. Макар и непреки, тези скрити ефекти водят до фрагментиране на вътрешния пазар и представляват бариери пред свободното движение на капитали, които често остават извън ползрението на законодателите в процеса на актуализиране на правилата.

Въпреки че измерването на мащаба на изпирането на пари и ограничителното му въздействие върху свободното движение на капитали е свързан с множество трудности, свързани най-вече с оскъдността и ненадеждността на събраната информация, липса на методологии и други, налице са данни, че е налице изключително ниска успеваемост на борбата срещу изпирането на пари за сметка на значителни ограничени и разходи за съответствие. Това създава необходимост от допълнителни изследвания и

дискусии между всички заинтересовани страни, за да може да бъде постигнат оптимален регулаторен баланс между двете политики.

Заключение

В заключението на труда са систематизирани изводите от всяка от трите глави, от които се състои дисертационното изследване.

Свободното движение на капитали и мерките за превенция на изпирането на пари са неразривно свързани, като тази обвързаност създава напрежение и конкуренция между тях, които се наблюдават най-отчетливо в допирните им точки и ограниченията, които противодействието на изпирането на пари налага върху тази свобода на движение. Свободата за трансгранично инвестиране и плащания е двигател за икономическа интеграция и растеж, но същевременно създава възможности и за прикриване на незаконен произход на средства. Ограниченията, налагани с цел предотвратяване на финансови престъпления, включват явни изисквания – комплексни проверки на клиенти, мониторинг на транзакции, забрана за обслужване на в определени хипотези, както и редица други скрити бариери. Практики като де-рискинг и финансово изключване, нееднакво прилагане на правилата от различните държави и прекомерно подаване на сигнали за подозрителни операции рефлексират във фрагментация на вътрешния пазар и затруднена мобилност на легитимните капиталови потоци, пренасочвайки ги към по-малко контролирани финансови канали.

III. Приносни моменти

Приносът на дисертационния труд е свързан с изготвяне на научни и приложни изводи и резултати, които систематизирано разглеждат поставените задачи и осигуряват отговор на поставените проблеми свързани със

свободното движение на капитали и превенцията срещу изпиране на пари. Като **основни приносни моменти** могат да бъдат отчетени:

1. Трудът представлява първото българско интердисциплинарно, систематично и цялостно изследване на проблематиката на взаимодействието между свободното движение на капитали и мерките срещу изпиране на пари.

2. Извършен е задълбочен преглед на историческото развитие, анализ на актуалната нормативна рамка и оценка на бъдещото развитие на всяка от темите, както поотделно и така и в тяхната взаимовръзка.

3. Изведена е типология на правните форми на движение на капитали, които могат да бъдат използвани за пране на пари, както и класификация на мерки с най-висок ограничителен потенциал.

4. Осъществен е критичен анализ на ефективността на режима за борба с изпирането на пари чрез изследване на директиви, регламенти, съдебна практика и емпирични данни, което допринася за създаването на по-ясна представа доколко мерките постигат своите цели и какво е въздействието им върху свободното движение на капитали.

5. Идентифицирани са и са систематизирани непредвидените имплицитни ограничения върху капиталовата мобилност от регулаторна рамка в областта на борбата срещу изпирането на пари, които се проявяват при прилагане на нормативната уредба.

6. Извеждането на оригинално авторско определение на понятието „пране на пари“, разглеждано като злоупотреба със свободата на движение на капитали и подчертаващо тясната взаимовръзка между двете явления.

7. Проведени са дълбочинни интервюта с 21 респонденти, сред които банкови служители на ръководни и изпълнителски длъжности, адвокати, счетоводители, помощник-съдебни изпълнители, синдици, нотариус с оглед

събирането на емпирични данни относно разглежданата от труда проблематика.

Направени са критики и препоръки *de lege ferenda* за нормативни изменения:

- уеднаквяване на правната рамка с оглед преодоляване на фрагментираното и нееднообразното прилагане на мерките за превенция на изпирането на пари;

- оптимизация на режима за комплексна проверка чрез въвеждането на по-гъвкави механизми за оценка на риска, които да допринесат за съсредоточаване на усилията по отношение на лицата които представляват най-голяма заплаха за финансовата система и изоставяне на подхода за задълбочено наблюдение на всички трансакции;

- спазване на принципа на пропорционалност на всеки един етап от процеса, включително и от задължените лица, за да бъдат избегнати дерискингът и финансовото изключване като странични ефекти от прилагането на мерките срещу изпиране на пари.

IV. Публикации, свързани с дисертационния труд

1. Палазов, П. „Исторически преглед и развитие на свободното движение на капитали в правото на Европейския съюз”. -В: Сборник Право и общество: научна конференция, проведена в рамките на XX лятна научна сесия на Юридическия факултет във Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“, 2021., с. 159-163.
2. Палазов, П. „Генезис и развитие на правото на Европейския съюз в областта на противодействието на изпирането на пари”. –В: Сборник с доклади от XI национална конференция на докторантите и

постдокторантите в областта на правните науки. София: БАН, 2023., с. 336 – 346.

3. Палазов, П. Очаквано въздействие от създаването на Европейски орган за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма върху задължените лица. Risk and Compliance Platform Europe. 2021. [онлайн]. [прегледан на 31 октомври 2025]. Достъпен на: <https://www.riskcompliance.bg/news/орган-за-борба-с-изпирането-на-пари/>
4. Палазов, П. Въпросите, които поставя списъкът на Европейския съюз за високорискови трети държави. Risk and Compliance Platform Europe. [онлайн]. [прегледан на 31 октомври 2025]. Достъпен на: <http://www.riskcompliance.bg/news/%D0%B2%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8-%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%B8-%D0%B4%D1%8A%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%B8/>
5. Palazov P. „Is de-risking one of the indications for an emerging competition between the free movement of capital and the anti-money laundering regulations?“ In: International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION, 2021, Volume 27 (2021): Issue 2, p. 57 – 64, from <https://doi.org/10.2478/kbo-2021-0048>
6. Palazov P. „Restrictions on the Free Movement of Capital Affecting Third Countries“ In: International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION, 2022, Volume 28 (2022): Issue 2, p. 51 – 55, from <https://doi.org/10.2478/kbo-2022-0048>

SOUTH-WEST UNIVERSITY “NEOFIT RILSKI”
FACULTY OF LAW AND HISTORY
DEPARTMENT “INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS”

Petko Plamenov Palazov

**RESTRICTIONS ON THE FREE MOVEMENT OF CAPITAL
IN THE CONTEXT OF THE PREVENTION OF MONEY LAUNDERING**

ABSTRACT

of a dissertation

*for obtaining the educational and scientific degree “Doctor” in a professional
field 3.6. Law, Doctoral programme “European Union Law”*

Scientific Supervisor:

PROF. DR. SC. GABRIELA BELOVA-GANEVA

Blagoevgrad

2025

The doctoral candidate was enrolled as a part-time PhD student in the doctoral programme “European Union Law” within the field of study 3. Social, Economic and Legal Sciences, professional field 3.6. Law, pursuant to Order No. 1738 of 9 October 2020 issued by the Rector of South-West University “Neofit Rilski”.

The dissertation is entitled “Restrictions on the Free Movement of Capital in the Context of Anti-Money Laundering Prevention” and was prepared under the supervision of Assoc. Prof. Dr. Sc. Gabriela Belova Belova-Ganeva.

The dissertation was reviewed and recommended for public defence at a meeting of the Department of International Law and International Relations of the Faculty of Law and History of South-West University “Neofit Rilski”, held on 14 October 2025.

Pursuant to Order No. 2712 of 29.10.2025 issued by the Rector of South-West University “Neofit Rilski”, a scientific jury was approved and the date was set for the public defence of the dissertation.

Internal Members of the Scientific Jury:

Assoc. Prof. Dr. Valentina Goleva, SWU “Neofit Rilski”

Assoc. Prof. Dr. Nikolay Popov, SWU “Neofit Rilski”

Reserve Member: Assoc. Prof. Dr. Nadezhda Krasteva, SWU “Neofit Rilski”

External members of the scientific jury:

Prof. Dr. Irena Tsoneva Ilieva, IDP at BAS

Assoc. Prof. D.Sc. Angel Anastasov, IDP at BAS

Assoc. Prof. D.Sc. Jivko Draganov, UNWE

Reserve member: Assoc. Prof. PhD Paunita Petrova, SU “St. Kliment Ohridski”

An open meeting of the scientific jury for the defense of the dissertation will be held on 23.01.2026 at 12 p.m.

The dissertation and defense materials are available at the FLH of SWU “Neofit Rilski” at: Blagoevgrad, 1 G. Izmirliiev Square - Makedoncheto Square, and on the university website: www.swu.bg.

CONTENT

I. General characteristics of the dissertation.....	4
1. Relevance of the scientific paperwork.....	4
2. Subject and scope of the scientific paperwork.....	7
3. Purpose, thesis and tasks of the scientific paperwork.....	8
4. Methodology of the research work.....	10
5. Volume and structure of scientific paperwork.....	11
6. Bibliography	11
II. Content of the dissertation	12
Introduction.....	12
1. Chapter one. The Free Movement of Capital within the Meaning of Articles 63 et seq. TFEU	12
2. Chapter two. Measures for Combating Money Laundering under EU Law...	14
3. Chapter three. Competition between the Free Movement of Capital and Anti-Money Laundering Measures within the EU.....	19
Conclusion.....	24
III. Contributions	25
IV. Publications, related to the dissertation.....	26

I. General characteristics of the dissertation

1. Relevance of the scientific paperwork

The present dissertation is focused on two subject areas that have increasingly become the object of public debate due to their contemporary relevance, namely the free movement of capital and the prevention of money laundering. The topicality of the research is justified by a number of factors, each of which is separately pertinent to the free movement of capital and to the prevention of money laundering.

The intensive dynamism of the legislative processes in both fields must be acknowledged, particularly with regard to the European legislation concerning the prevention of money laundering, where, during the preparation of this dissertation, significant reforms were introduced through the adoption of the so-called “New AML Package”. This framework consists of a package of legislative acts, regulations, and directives which bring substantial amendments to the regulatory regime applicable to date. The legislative acts are the result of the ambitious initiative launched by the European Commission in 2019 with the aim of addressing the identified deficiencies in the European Union’s system of measures for combating money laundering and terrorist financing. The initiative envisages numerous reforms, including the establishment of a supranational authority as part of the EU’s institutional architecture and the overcoming of divergent national approaches in this field by enacting the rules in the form of a regulation, thereby replacing the existing directives and contributing to the uniform application of the legal framework across all Member States.

Although the national legal framework of the Republic of Bulgaria falls outside the scope of this research, it must be acknowledged that issues related to combating money laundering have acquired particular prominence at national level following the inclusion of the country in the list of jurisdictions under increased monitoring by the Financial Action Task Force (FATF) in October 2023. This

development has a direct impact on the inflow of new investments into the national economy and on the movement of capital to and from Bulgaria. Studies indicate that the placement of a country under FATF enhanced monitoring may result in a reduction of incoming capital flows by up to 7.6% of GDP and in a significant decline in foreign direct investment. This constitutes a concrete example of how measures against money laundering may exert a tangible restrictive effect on the free movement of capital.

Another factor of national significance is the Decision of the Council of Ministers approving the accession of the Republic of Bulgaria to the Eurozone as of 1 January 2026, a development primarily associated with enhanced stability due to the additional flexibility it confers upon the economy.¹ Nevertheless, questions inevitably arise as to the country's capacity to effectively counter illicit financial flows while simultaneously preserving investor interest in economic activities on its territory. The adoption of the single European currency represents a further stage in integration and is characterised by an ambivalent nature: it is expected to stimulate, accelerate, and facilitate capital mobility, yet it also increases the risks of abuse and money laundering. In this regard, the potential of the single currency to contribute to a more effective fight against money laundering through the facilitated tracing of financial flows and their origin should not be overlooked.² The issues associated with the free movement of capital are intrinsically linked to the development of the Economic and Monetary Union (EMU) and the evolution of the financial services sector, as the single currency ensures flexibility in capital markets and reduces the costs of exchange-related transactions.

¹ Marin, Nikolay. "Economic and Monetary Policy after the Treaty of Lisbon." *Economics and Management: Academic Journal of the Faculty of Economics at South-West University "Neofit Rilski"* – Blagoevgrad, 2010, No. 1, p. 15.

² Single Currency for a United Europe. The Road to the Euro. European Commission, 2012, p. 1.

Although the topic of the development of the EMU and the initiative launched in 2020 by the European Central Bank to introduce a digital euro does not fall directly within the scope of this research, these matters are nevertheless addressed within the dissertation. The EMU, comprising a single market and a single monetary policy, constitutes a stage preceding full economic integration,³ while the digital euro represents a future digital form of the European currency, issued by the European Central Bank (ECB) as a central bank digital currency (CBDC). Among its principal objectives is the facilitation of the free movement of capital and payments within the Single Market to the greatest possible extent. Expectations are placed upon the digital euro to enhance the efficiency of cross-border payments through standardisation and integration with other initiatives, as well as to exert a positive effect on international capital flows and on the role of the euro outside the European Union. Inevitably, this dual nature situates the digital euro within the analytical scope of the present research, as it simultaneously opens new possibilities for traceability and oversight that exceed current mechanisms.

The significance of the free movement of capital within the EU and in relation to third countries derives from the view that the freedom to invest where capital yields the highest return will assist the Union in overcoming the consequences of the withdrawal of the United Kingdom. Even before the threats and repercussions of the crisis caused by the COVID-19 pandemic had been fully mitigated, the Union faced new and more serious challenges to peace and security stemming from the destabilised international environment, caused by military conflict in proximity to the EU's borders. These circumstances necessitate the identification of rapid,

³ Marin, Nikolay. The Euro in the European Integration Process. — *International Relations: Journal of Diplomacy, Politics and Economics*, International Relations Publishing House, 2003, No. 1, p. 101.

adequate, effective, and long-term solutions to the multitude of public, political, social, and economic issues arising therefrom.⁴

Given that the free movement of capital is essential for the Union's economic growth and competitiveness, it may be inferred that it constitutes a determining factor for the implementation of key EU policies, as only a well-functioning EU capital market can provide the scale of resources needed to support post-pandemic recovery, the green and digital transitions, and the Union's strategic autonomy. The withdrawal of the United Kingdom from the EU exacerbates these challenges, as significant components of the EU's financial markets and infrastructure are located in the United Kingdom. This necessitates greater efforts at EU level to develop such markets within continental Europe.

The COVID-19 pandemic triggered an economic crisis with lasting repercussions for the economies of European states, and in this context, the role of the EU as a sui generis actor in the legal and political regulation of contemporary international relations is brought to the forefront. In conditions of economic crisis, increased activity of criminal networks and the emergence of new typologies of money laundering were observed, posing a threat to the financial system of the EU.

2. Subject and scope of the scientific paperwork

The dissertation examines the interaction between the Union's regulatory framework governing the free movement of capital and payments, and the legal framework for combating money laundering. The two subject areas are analysed both independently and in their interrelationship, with a view to identifying the mutual influence they exert, in particular the potential restrictions imposed on the free movement of capital in the process of implementing measures for the prevention of money laundering.

⁴ Koburov, T. Foreign Policy and Security Policy: A Return to Realism. Institute of State and Law, Bulgarian Academy of Sciences, Vol. XXI, Sofia, 2022, p. 52.

The subject of the dissertation concerns the restrictions on the free movement of capital arising in the context of the application of measures for the prevention of money laundering. In this regard, the economic rationale and purpose of the liberalisation of capital movement are examined in order to identify the factors that gave rise to the need to remove barriers to capital flows within the European Union. On the basis of the analysis conducted, the normative development of the free movement of capital is traced and the material scope and application of the regulatory framework under Article 63 et seq. TFEU are outlined.

In a similar manner, the genesis and historical evolution of the phenomenon of money laundering are explored, including its detrimental impact on societal relations, followed by a systematisation of its adverse effects. This contributes to the identification of the factors that necessitated the emergence of counter-measures against money laundering and the beginning of coordinated international efforts to combat it in the 1980s. Building upon this foundation, the development of EU law in the field of the prevention of money laundering is traced, including the new package of legislative measures adopted in 2024.

The dissertation identifies and systematises two types of restrictions on the movement of capital arising from the regulatory framework: explicit restrictions, deriving directly from the provisions of the applicable legal acts, and implicit restrictions, which emerge in the course of implementation by the obliged entities, such as de-risking, financial exclusion, fragmentation resulting from divergent practices, and deterrent effects on cross-border transactions.

3. Purpose, thesis and tasks of the scientific paperwork

The aim of this research is to conduct an in-depth examination, identification, systematisation and conceptualisation of the specific aspects of the interaction between the free movement of capital and the measures to combat money

laundering, as this constitutes a key issue for the European Union in contemporary conditions in ensuring a balance between economic freedoms and financial security.

The dissertation advances the thesis that a thorough analysis of the interrelationship and points of intersection between the free movement of capital and the fight against money laundering is essential for achieving a precise balance between capital mobility policies and anti-money laundering measures, thereby ensuring sustainable economic growth while simultaneously safeguarding the stability and security of the financial system. The restrictive effect of anti-money laundering preventive measures on the free movement of capital is adopted as the starting point for examining the interaction between the two policy areas, given that it is precisely in this context that the inherent tension in simultaneously protecting two legitimate interests becomes most apparent – economic development and growth, on the one hand, and the assurance of financial system stability and security, on the other.

In order to achieve the above-stated objective and substantiate the research hypothesis, specific tasks have been formulated, encompassing the examination of each of the two policy areas individually, as well as their interrelationship:

To examine the economic rationale and purpose of the liberalisation of capital movement. This includes an analysis of the motivations for removing restrictions on cross-border capital flows, the benefits for economic growth, and the risks that may arise.

To explore the genesis and historical development of the free movement of capital within the EU, with emphasis on the stages and key milestones in the evolution of this fundamental freedom within the internal market.

To outline the material scope and application of the regulatory framework under Article 63 et seq. TFEU, thereby clarifying the permissible limitations and

derogations from the principle of the free movement of capital, including those related to anti-money laundering prevention.

To provide a historical overview of the phenomenon of money laundering and trace its development. The analysis encompasses the evolution of definitions, methods, and practices to counter money laundering, in order to understand how this issue emerged and evolved.

To analyse the factors that have triggered action to counter money laundering. This entails examining both the economic risks and the social consequences of criminal activity, which have necessitated the introduction of increasingly stringent preventive measures.

To examine the regulatory framework shaping anti-money laundering policy at EU level, including its effectiveness and efficiency.

To analyse the new package of EU legislative measures in the field of anti-money laundering and counter-terrorist financing, which will bring significant changes to this area of regulation.

To analyse the interrelationship between the two EU policies and the potential of anti-money laundering measures to exert a restrictive impact on the free movement of capital.

4. Methodology of the research work

In the preparation of the present dissertation, a variety of scientific and methodological approaches have been employed, necessitated by the broad scope and interdisciplinary nature of the subject matter under consideration. The applied methodology encompasses the methods of induction, deduction, analogy, and comparison. The principal conclusions are drawn on the basis of historical research and comparative legal analysis. The key facts, interrelations, and hypotheses rely on the descriptive-analytical, evaluative, statistical, and empirical approaches, including the use of in-depth interviews.

Through the application of the critical-analytical and comparative-legal methods, an assessment has been conducted of the legislation governing the interaction between the free movement of capital and the prevention of money laundering. On the basis of this analysis, several *de lege ferenda* proposals are advanced with a view to optimising the existing regulatory framework.

5. Volume and structure of scientific paperwork

The dissertation consists of an introduction and three chapters, and concludes with a final summary, a bibliography, three appendices and a list of publications. The total length of the thesis is **333** pages (Times New Roman, font size 14, line spacing 1.5), including the table of contents, bibliography and appendices. The substantive part is structured into three chapters, each divided into sections, with most sections further subdivided into additional structural sub-units. The bibliography comprises **69** titles and a total of **354** footnotes.

6. Bibliography

The bibliography comprises **69** titles. Of these, **45** are Cyrillic articles and books in Bulgarian, while **24** are in Latin script. The Latin-script sources consist of books and articles in English, and the study incorporates over **11** judgments of the Court of Justice of the European Union. The bibliography is further supplemented by numerous other international instruments and documents relevant to the topic.

II. Content of the dissertation

Introduction

The Introduction aims to delineate the scope of the dissertation, while at the same time defining the boundaries within which the research has been carried out. It presents the relevance and significance of the study, the research thesis, objectives and tasks, the methodology applied in the research process, and outlines the existing limitations.

II. Content of the dissertation

Introduction

1. Chapter one. The Free Movement of Capital within the Meaning of Articles 63 et seq. TFEU

In the first chapter, a study is presented on the free movement of capital as a fundamental freedom of the EU internal market, tracing its development, nature and limitations. The focus is placed on its dual nature – on the one hand, as a necessary condition for economic integration and growth, and on the other, as a prerequisite for the emergence of risks of abuse, including money laundering.

The economic essence and importance of capital as a factor of production and a strategic resource, whose mobility stimulates growth, innovation and the global integration of markets, is clarified. In order to elucidate the economic rationale behind the liberalisation of capital movements, the factors generating this necessity have been examined, as well as the actors between whom such movement occurs and the objective conditions influencing these processes and their outcomes.

It is concluded that international capital mobility arises as a result of investors' pursuit of risk diversification and higher returns, seeking more efficient opportunities for the allocation of capital beyond national borders. The main factors leading to the liberalisation of international capital flows include globalisation, technological progress and the pursuit of higher investment returns.

On this theoretical basis, a retrospective and analytical review has been carried out of the development of the free movement of capital within the EU – from its regulatory foundations to its current manifestations, including the initiative for the establishment of a Capital Markets Union and the introduction of a digital euro.

Attention is drawn to the initially cautious regulation in the EEC Treaty, followed by gradual liberalisation through directives, culminating in the full incorporation of the freedom into primary law with the Maastricht Treaty. The

analysis conducted contributes to the conclusion that the initial limitations of the free movement of capital were driven by concerns related to financial security, which highlights the link between the free movement of capital and the process of money laundering.

Subsequently, Section 1.3 on the Material and Territorial Scope of the Regulation under Article 63 et seq. TFEU. Prohibited Restrictions on the Free Movement of Capital, examines the material and territorial scope of the free movement of capital and the prohibited restrictions on it under Articles 63 et seq. of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU). The forms of capital transactions falling within the scope of Article 63 TFEU have been identified, including its application to third countries – a feature distinguishing this freedom from the other fundamental freedoms and one that is particularly relevant to its interaction with anti-money laundering prevention, given its broad territorial scope.

The permissible restrictions under Articles 64–66 TFEU have been analysed, including:

- the application of measures necessary to prevent infringements of national law, particularly in the areas of taxation and the supervision of financial institutions;
- tax provisions which differentiate between taxpayers based on their place of residence or the location in which their capital is invested;
- restrictions on the movement of capital with regard to third countries;
- temporary restrictions related to balance of payments;
- restrictions of a political nature;
- restrictions on grounds of overriding reasons in the public interest.

Sharing the understanding that the case law of the Court of Justice of the European Union (CJEU) constitutes a unique source of EU law, relevant judgments of the Court have been examined, both in the context of preliminary ruling

procedures and infringement proceedings, concerning restrictions on the free movement of capital.

In conclusion, Chapter One summarises the main factors that contributed to the liberalisation of capital flows and the stages in the development of this process. By identifying these factors, the chapter also introduces the inherent tension between the free movement of capital and money laundering, given that both phenomena are strongly influenced by common drivers – the globalisation of international markets, technological progress and cross-border demand for investment returns. In this way, Chapter One establishes the conceptual foundation for the examination of money laundering prevention in Chapter Two.

2. Chapter two. Measures for Combating Money Laundering under EU Law

The second chapter of the dissertation is dedicated to anti-money laundering measures as a manifestation of the prevention of this phenomenon. A comprehensive examination thereof necessitates not only a legal but also an interdisciplinary approach that accounts for the complex array of prerequisites, conditions, and consequences accompanying its emergence and evolution.

In this regard, the socio-economic prerequisites for the emergence of money laundering activities have been investigated, adopting the perspective that criminality—and money laundering in particular—constitutes a rational, economically justified activity. This conceptualization gained widespread acceptance in the early twentieth century and underpinned the so-called “quiet revolution in law enforcement operations,” whereby the focus of such operations gradually shifted from merely prosecuting criminals’ illicit activities to targeting their unlawful profits.⁵

⁵ Petrunov, Georgi. *Money Laundering: Scale, Effects, Public Policies*. Sofia: Publishing Complex – University of National and World Economy (UNWE), 2016, p. 140.

From a historical standpoint, prevention against money laundering has developed incrementally, akin to the liberalization of capital movements; however, in this instance, the primary drivers pertain to combating drug trafficking and the United States' efforts to disseminate a novel strategy predicated on monitoring not the perpetrators themselves but their financial flows, thereby depriving transnational crime of the benefits derived from its illicit operations.⁶

Following the identification of the principal international legal instruments in the domain of money laundering prevention, definitions formulated by Bulgarian and foreign scholars are presented, culminating in the derivation of an authorial concept that construes the phenomenon as an abuse of the free movement of capital.

Money laundering is defined as the deliberate process of transferring and transforming assets acquired through criminal activity into those bearing an ostensibly legitimate provenance, with the objective of severing their linkage to the original source and ensuring their unimpeded circulation and utilization within the economic sphere. The potential theoretical value of an interdisciplinary inquiry into money laundering resides in the proffered definition, which situates the phenomenon within its legal-economic context and may stimulate further exploration of the convergence between these rational, goal-oriented processes—money laundering and the free movement of capital.

This approach is not an end in itself but rather seeks to address tangible practical challenges. In this instance, the definition may inform the formulation of more efficacious policies, the optimization of the regulatory framework, and the interpretation of intricate cases wherein data are analyzed through the lens of rational choice theory, proceeding from the interdependence of the free movement

⁶ Unger, Brigitte. Money laundering regulation: from Al Capone to Al Qaeda. Handbook on the Politics of regulation. 2011, p. 618.

of capital and money laundering—processes in which both licit and illicit financial flows exploit shared conduits of transmission, albeit for divergent purposes.

Having delineated the conventional tripartite characterization of money laundering as comprising placement, layering, and integration, an interrelated analysis is conducted between these stages and the free movement of capital. It is ascertained that during placement, the free movement of capital is anticipated to be exploited within a more circumscribed set of scenarios, predominantly involving the physical cross-border translocation of assets. Conversely, in the layering and integration phases, the potential for abusing such freedom is markedly greater, inasmuch as these stages pursue the transformation of assets and their deployment at a remove from the criminal origin. In this connection, a critical appraisal is undertaken of the entrenched view that money laundering is most readily detectable at the initial stage—placement—proposing instead an alternative perspective whereby substantial outcomes in combating money laundering may be attained by redirecting emphasis toward integration.

The principal rationale supporting this proposition is that money laundering is not an autonomous endeavor but rather a rational conduct governed by economic expediency. The ultimate objective of the offender is not merely to efface traces of illicit provenance but to regain full dominion over the value of the acquired assets and to employ them overtly within the legitimate economy. Consequently, the integration phase not only imbues the entire process with purpose but, to a certain extent, renders the preceding two phases subservient to the realization of the specific aim: the unhindered utilization of capital accumulated through unlawful means.

To trace the causal nexus between money laundering and the imperative for its prevention, its adverse societal ramifications are delineated, and its deleterious effects are systematized. On this foundation, a historical inquiry into the evolution of the regulatory framework for anti-money laundering measures within the

European Union is conducted, yielding the conclusion that, in this domain, the EU largely adheres to internationally established standards—particularly the FATF recommendations—rather than devising autonomous policies and norms.

With a view to conducting a holistic analysis encompassing both historical development and contemporary legislative amendments, the chapter reviews the salient features of the new anti-money laundering package adopted in 2024. This methodological framework facilitated the verification of identified deficiencies in the extant legislative regime, which precipitated this ambitious reform. The most consequential alterations to the legal framework are discussed, including the substitution of directives with a directly applicable regulation; the establishment of a supranational Anti-Money Laundering Authority; the expansion of the scope of obliged entities; the reduction of thresholds for enhanced due diligence; and the adoption of a regulation concerning information accompanying transfers of funds and certain crypto-assets.

Regarding current preventive rules, an analysis is performed of countermeasures pursuant to Directive (EU) 2015/849 and their potential impact on the free movement of capital.

The examination of measures enshrined in Directive (EU) 2015/849 demonstrates unequivocally that, although each is designed to achieve discrete objectives, all possess the capacity—in varying degrees and intensities—to impinge upon the free movement of capital within the EU. Such impact ranges from direct, in measures imposing specific requirements and restrictions on financial transactions—particularly the termination of relationships in designated scenarios—to indirect, in measures affecting the infrastructure and procedures of obliged entities without directly involving their clients, such as information exchange and internal policies.

From the standpoint of restrictive potential, the most significant measures are those pertaining to customer due diligence (in both standard and enhanced forms) and the identification of ultimate beneficial owners and politically exposed persons, inasmuch as they may engender delays, increased costs, or blockage of transactions and, in certain instances, refusal to initiate or sustain business relationships. Disparate application of rules and incomplete harmonization exacerbate legal uncertainty, particularly in cross-border contexts.

Measures involving the collection and retention of information, while pivotal to the regime's overall efficacy, exert comparatively limited direct influence on the free movement of capital yet may impose substantial administrative burdens on obliged entities, indirectly affecting transactional dynamics.

Among the principal conclusions drawn from the inquiry conducted in the second chapter are the following:

- The global economy, interconnectedness, and free movement of capital render money laundering a worldwide phenomenon, thereby underscoring the intimate interdependence between money laundering and unfettered capital flows.
- By diminishing criminal proceeds, one of the primary incentives for perpetrating offenses may be curtailed, detectability enhanced, and the replenishment of criminal organizations with fresh resources constrained.
- The adverse short- and long-term consequences of money laundering necessitate countermeasures against this pernicious phenomenon, with the adoption of the inaugural EU regulatory instruments coinciding with the liberalization of capital flows.
- The evolution of the EU's anti-money laundering framework adheres to an incremental paradigm analogous to that governing the free movement of capital, wherein each successive revision identifies fragmentation and inconsistency in

national implementation as the paramount challenge—a deficiency anticipated to be rectified through the new legislative package.

3. Chapter three. Competition between the Free Movement of Capital and Anti-Money Laundering Measures within the EU

Having examined, in the first two chapters, the essence, scope of application, and regulatory framework of the free movement of capital within the EU, as well as the legal framework and institutional rationale underlying anti-money laundering policies, the third chapter addresses the competition between the free movement of capital and EU anti-money laundering policies. The objective of this segment of the study is to conduct an in-depth analysis of the potential contradictions, competition, and even antagonism arising from the concurrent application of rules governing the free movement of capital and the requirements of the anti-money laundering regulatory regime.

A dependency between the two processes is established, linked to the fact that the free movement of capital facilitates the rapid translocation of assets across borders and jurisdictions, thereby manifesting tension between the two policies: how to sustain an effectively functioning internal market with free capital movement while concurrently safeguarding the financial system.

The legal forms of cross-border capital movement are analyzed from the perspective of money laundering opportunities, identifying those transactions that evince greater risk of exploitation for money laundering purposes—banking operations, fictitious loans, real estate investments, physical transfers of cash, cryptocurrencies—whereas donations and inheritances exhibit lower risk levels.

A parallel analysis is undertaken with respect to anti-money laundering preventive measures, examining their potential to restrict the free movement of capital. It is concluded that such potential is inherent in the requirement under

Article 14(4) of Directive 2015/849⁷ to terminate or refrain from entering into business relationships with clients where enhanced due diligence cannot be performed.

The lists of countries with deficiencies in anti-money laundering regimes (so-called high-risk third countries) compiled by the European Commission evince substantial restrictions, manifesting in a risk-avoidance strategy rather than risk management, known as “de-risking.” A 2016 survey by the International Chamber of Commerce revealed that, according to 90% of respondents, activities related to implementing anti-money laundering measures and the “know your customer” policy “impede the insurability of trade finance and concurrently complicate the processing of such operations at the national level.” In the 2020 survey, banks likewise identified these measures as the primary obstacle to future trade and financing growth, necessitating the inference that de-risking constitutes a tangible phenomenon of considerable scale.

- the risks stemming from its practice are primarily associated with:
- neutralizing achievements in financial inclusion and reducing payment fees;
- loss of access to financial services for humanitarian organizations;
- redirection of high-risk transactions to informal financial services, which entails heightened money laundering risk and complicates the monitoring of suspicious operations.

In the context of implicit restrictions on the free movement of capital, the introduction of mandatory licensing for crypto-asset service providers pursuant to

⁷ Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC [online]. [Accessed 31 October 2025]. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015L0849>

Regulation (EU) 2023/1114 (MiCA – Markets in Crypto-assets)⁸ is examined as a novel regulatory barrier to market participation, particularly for small and medium-sized enterprises, for which compliance with elevated licensing requirements imposed by competent authorities proves especially onerous.

The assessment of anti-money laundering measures' effectiveness in the context of their interaction with the free movement of capital problematizes the role of legislation in this domain, construed as an instrument designed to attain specific objectives and resolve designated tasks.⁹

According to UN and Europol data, the annual value of laundered funds equates to approximately 2.7% of global GDP, yet less than 1% of these criminal proceeds are confiscated or frozen by law enforcement authorities.¹⁰ Other figures indicate that illicit operations generated roughly €110 billion within the EU, representing about 0.9% of EU GDP in 2010,¹¹ while a 2021 European Court of Auditors report noted that approximately 1.3% of EU GDP is linked to suspicious transactions.¹² Concurrently, an escalation in regulatory sanctioning activity in anti-money laundering prevention has been observed, with global fines amounting to \$10.4 billion in 2020,¹³ and a 2017 study estimating annual compliance costs for four leading EU economies (Germany, France, Italy, the Netherlands) at

⁸ Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937 [online]. [Accessed 31 October 2025]. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:32023R1114>

⁹ Hristov, Ivo. Law and Modernity. Sofia: Iztok-Zapad, 2021, p. 8.

¹⁰ Does crime still pay? Criminal asset recovery in the EU. Survey of statistical information 2010 – 2014. Europol Criminal Assets Bureau 2016. p. 5. [online]. [Accessed 31 October 2025]. Available at: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/criminal_asset_recovery_in_the_eu_web_version_0.pdf

¹¹ Ibid.

¹² European Court of Auditors. EU efforts to fight money laundering in the banking sector are fragmented and implementation is insufficient. Special report of European Court of Auditors. 2021 [online]. [Accessed 31 October 2025]. Available at: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_13/SR_AML_BG.pdf

¹³ Countering trade-based money laundering. International Finance Corporation. World bank Group 2021 [online]. [Accessed 31 October 2025]. Available at: <https://www.ifc.org/en/what-we-do/sector-expertise/trade-and-supply-chain-finance/countering-trade-based-money-laundering>

approximately \$81.4 billion. Extrapolating to the entire EU yields an assessment that private sector expenditures on anti-money laundering compliance exceed 150 billion dollars annually (approximately 144 billion euro).

These data may be interpreted as indicative of an imbalance in the interaction between the free movement of capital and anti-money laundering prevention, which could be surmounted through consistent adherence to the principle of proportionality, advocated both at the legislative drafting stage and in practical application by obliged entities. In this regard, attention is drawn to the proportionality requirement in the jurisprudence of the Court of Justice of the European Union, whereby measures must be suitable for achieving the legitimate objective, necessary—i.e., no less restrictive alternatives capable of attaining the objective equally effectively—and proportionate in the strict sense, such that the benefits of the measure are not disproportionate to the harms or restrictions it engenders.

The analysis conducted within the study—of normative texts, scholarly research, and practical cases—identifies tension between the free movement of capital and EU anti-money laundering policies. To empirically verify the conclusions reached during the investigation, in-depth interviews comprising 10 open-ended questions were administered to 21 respondents from diverse professional domains. These included representatives of the financial sector (employees of credit and financial institutions), the legal sphere (attorneys, trustees, assistant private bailiffs, notaries), employees of corporate service providers, and accountants, thereby ensuring balance between experts directly engaged in implementing anti-money laundering measures and those providing professional consultations to obliged entities—attorneys and accountants.

The aggregated data illuminate prevailing attitudes, dominant positions, positive and negative effects of measure implementation, as well as sector-specific particularities influencing regime efficacy and practical perception.

On the basis of the collected information, the following generalized conclusions are drawn:

- a positive disposition toward the objectives and rationale of measures aimed at bolstering financial system stability and security;
- criticisms regarding practical application by obliged entities, confirming fragmentation and legal uncertainty;
- compliance costs escalating disproportionately to achieved outcomes;
- primary implementation challenges associated with heightened administrative and financial burdens, process delays, formalistic application, and over-regulation risks.

The following proposals for normative framework amendments are advanced:

- a more targeted risk-based approach concentrating efforts on organized crime;
- reduction of administrative burdens and procedural simplification;
- enhancement of expertise among private sector personnel and public sector human resources;
- introduction of unified registries, deployment of automated monitoring systems, and artificial intelligence software products.

In the third chapter, it is concluded that certain anti-money laundering measures exert a significant restrictive effect on financial operations, most pronounced in instances of refusal or termination of business relationships with clients where proper identification and verification of funds' origin cannot be effected, effectively blocking certain individuals' access to essential financial services and directly halting or delaying their capital movements.

Beyond explicitly stipulated restrictions in normative acts, implicit constraints on the free movement of capital are identified, manifesting during rule application. Though indirect, these latent effects engender internal market fragmentation and constitute barriers to free capital movement, often eluding legislators' scrutiny during rule updates.

Notwithstanding the manifold difficulties in gauging money laundering's scale—chiefly attributable to data scarcity and unreliability, methodological deficiencies, and other factors—evidence suggests exceedingly low success rates in combating money laundering relative to substantial compliance expenditures.

Conclusion

The conclusion of the research systematizes the conclusions from each of the three chapters which the dissertation consists of.

The free movement of capital and the measures for preventing money laundering are inherently interlinked, creating a relationship of tension and competition between them, most visible at the points where these two regulatory domains intersect and where anti-money laundering rules impose constraints on this fundamental freedom. The freedom to make cross-border investments and payments is a driver of economic integration and growth, yet it simultaneously generates opportunities for obscuring the illicit origin of funds.

The restrictions introduced to prevent financial crime comprise explicit regulatory requirements—such as customer due diligence, transaction monitoring and the prohibition of anonymous business relationships—as well as a range of implicit barriers. Practices such as de-risking and financial exclusion, the inconsistent application of rules across Member States, and the excessive reporting of suspicious transactions result in fragmentation of the internal market and hinder the mobility of legitimate capital flows, diverting them towards less regulated financial channels.

III. Contributions

The contribution of the present dissertation lies in the development of scholarly and applied findings and results, which systematically address the research tasks and provide solutions to the problems related to the free movement of capital and anti-money laundering prevention. The main contributions may be summarised as follows:

The dissertation constitutes the first Bulgarian interdisciplinary, systematic and comprehensive study of the interaction between the free movement of capital and anti-money laundering measures.

It provides an in-depth historical overview, an analysis of the current regulatory framework and an assessment of future developments in each of the two areas, both separately and in their interrelationship.

It proposes a typology of the legal forms of capital movement that may be misused for money laundering purposes, as well as a classification of anti-money laundering measures with the highest restrictive potential.

A critical assessment of the effectiveness of the anti-money laundering regime has been conducted through an examination of directives, regulations, case-law and empirical evidence, contributing to a clearer understanding of the extent to which anti-money laundering measures achieve their objectives and how they affect the free movement of capital.

The study identifies and systematises the unintended implicit restrictions on capital mobility arising from the anti-money laundering regulatory framework, which materialise in the course of its practical application.

It develops an original authorial definition of the term money laundering, conceptualised as an abuse of the freedom of movement of capital, thereby emphasising the intrinsic link between the two phenomena.

The empirical part includes qualitative in-depth interviews with 21 respondents—banking professionals at managerial and operational levels, lawyers, accountants, enforcement agents, insolvency practitioners and a notary—aimed at collecting data on the issues examined in the dissertation.

Furthermore, the dissertation formulates *de lege ferenda* critiques and recommendations for legislative amendments, including:

- harmonisation of the legal framework in order to overcome fragmented and inconsistent application;
- optimisation of the customer due diligence regime through the introduction of more flexible risk-based mechanisms, enabling a concentration of efforts on individuals posing the highest threat to the financial system and moving away from the approach of enhanced scrutiny of all transactions;
- adherence to the principle of proportionality at each stage of the process, including by obliged entities, in order to avoid de-risking and financial exclusion as unintended side effects of anti-money laundering measures.

IV. Publications, related to the dissertation

1. Palazov, P. “Historical Overview and Development of the Free Movement of Capital in European Union Law.” In: Law and Society: Proceedings of the Scientific Conference Held within the XX Summer Scientific Session of the Faculty of Law at Varna Free University “Chernorizets Hrabar”, 2021, p. 159–163.
2. Palazov, P. “Genesis and Development of European Union Law in the Field of Anti-Money Laundering.” In: Proceedings of the XI National Conference of Doctoral and Postdoctoral Students in Legal Sciences. Sofia: Bulgarian Academy of Sciences, 2023. p. 336 – 346.

3. Palazov, P. Expected Impact of the Establishment of the European Authority for Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism on Obligated Entities. Risk and Compliance Platform Europe. 2021. [online]. [accessed 31 October 2025]. Available at: <https://www.riskcompliance.bg/news/опран-за-борба-с-изпирането-на-пари/>
4. Palazov, P. The Issues Raised by the European Union's List of High-Risk Third Countries. Risk and Compliance Platform Europe. [online]. [accessed 31 October 2025]. Available at: <http://www.riskcompliance.bg/news/%D0%B2%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8-%D1%82%D1%80%D0%B5%D1>
5. Palazov P. „Is de-risking one of the indications for an emerging competition between the free movement of capital and the anti-money laundering regulations?“ In: International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION, 2021, Volume 27 (2021): Issue 2, p. 57 – 64, from <https://doi.org/10.2478/kbo-2021-0048>
6. Palazov P. „Restrictions on the Free Movement of Capital Affecting Third Countries“ In: International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION, 2022, Volume 28 (2022): Issue 2, p. 51 – 55, from <https://doi.org/10.2478/kbo-2022-0048>

